

ΤΑ ΦΥΛΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ. ΜΙΑ ΔΙΑΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ Τ.Π.Ε

Συντονίστρια Ε. Ε. (ΠΕ02) ΠΕ.Κ.Ε.Σ Κρήτης
stergianizaneka@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση αφορά στο σχεδιασμό και τα αποτελέσματα ενός εφαρμοσμένου σεναρίου λογοτεχνίας σε δύο τμήματα της Α΄ Λυκείου. Οι μαθητές με ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας καλούνται να εντοπίσουν μέσα από τη συγκριτική εξέταση των προτεινόμενων κειμένων πώς διαμορφώθηκε στο πέρασμα του χρόνου η κοινωνική αντίληψη σχετικά με τα φύλα, να συνδέσουν αυτές τις αντιλήψεις με το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο εμφάνισης των συγκεκριμένων κειμένων, με έργα άλλων τεχνών αλλά και με την εμπειρία τους από τη σύγχρονη εποχή. Η λυτρωτική και μεταμορφωτική δύναμη του έρωτα, ο κοινωνικός ρόλος της γυναίκας, τα στερεότυπα που τον περιβάλλουν και οι σχέσεις των δυο φύλων στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται αυτά και η μετεξέλιξή τους στη σημερινή εποχή, αποτελούν τα βασικά θεματικά πεδία τα οποία προσεγγίζονται διακειμενικά και διαχρονικά με βάση τα εργαλεία που παρέχουν οι ΤΠΕ.

Λέξεις κλειδιά: φύλα, έρωτας, στερεότυπα, φεμινισμός, διακειμενικότητα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εισήγηση αφορά στο σχεδιασμό και τα αποτελέσματα ενός εφαρμοσμένου σεναρίου λογοτεχνίας 6 διδακτικών ωρών σε δύο τμήματα της Α΄ Λυκείου με θέμα «Τα φύλα στη λογοτεχνία. Μια διακειμενική προσέγγιση με την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας». Το σενάριο εντάσσεται στο σύγχρονο θεωρητικό πλαίσιο των θεματικών κύκλων στη λογοτεχνία αντί της παλαιότερης ιστορικής διαδοχής των περιόδων της και προτείνει μια διδασκαλία της λογοτεχνίας που κινείται στο πεδίο της κοινωνιολογίας, της διακειμενικότητας και της αναγνωστικής ανταπόκρισης. Το ζητούμενο πλέον της επικοινωνίας κειμένου και αναγνώστη-μαθητή μπορεί να διευκολυνθεί από την χρήση και την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.

Οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στο χώρο της διδασκαλίας της λογοτεχνίας μπορούν να αναζωογονήσουν το ενδιαφέρον των μαθητών για την ανάγνωση των έργων-σταθμών της εθνικής λογοτεχνικής παράδοσης. Επίσης μπορούν να αλλάξουν τον τρόπο διδασκαλίας, μια που κειμενοκεντρική διδασκαλία απομονώνει το λογοτεχνικό γεγονός στον κλειστό κύκλο μιας αισθητικής της παραγωγής και της αναπαράστασης. Η παραδοσιακή πρακτική των ερμηνευτικών προκαταλήψεων και της προκατασκευασμένης ερμηνευτικής αντιμετώπισης των κειμένων αποψίλωσε βαθμιαία τα λογοτεχνικά ενδιαφέροντα του νεαρού στη ηλικία αναγνωστικού κοινού, μετατοπίζοντας το κέντρο του ενδιαφέροντος από την «κειμενοκεντρική» διδασκαλία

στη διδασκαλία την προσαρμοσμένη στη συμμετοχή και τη συνεργασία του αναγνώστη – μαθητή. Κάτι τέτοιο, ωστόσο, απαιτεί αντίστοιχες αλλαγές στον τρόπο σκέψης και νοοτροπίας των διδασκόντων, εφόσον με την επικέντρωση του ενδιαφέροντος στις προσληπτικές ικανότητες του αναγνώστη ο καθηγητής είναι υποχρεωμένος να μετατοπιστεί από τη θέση του πανταγνώστη αφηγητή, που λέγεται ανάλυση και επεξεργασία κειμένων, στη θέση του απλού συντονιστή της λογοτεχνικής ερμηνείας (Κάλφας Α., 1994, σ. 72).

Η διδακτική πρόταση είναι συμβατή με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (ΑΠΣ, ΔΕΠΠΣ) του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου καθώς ανταποκρίνεται στην επιδίωξη του να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών για τη λογοτεχνία και να ενισχύσει την κριτική τους ικανότητα με τη συγκριτική εξέταση παράλληλων κειμένων από διάφορες περιόδους της λογοτεχνίας. Η διδασκαλία της ενότητας είναι συμβατή με τους στόχους των νέων προγραμμάτων σπουδών του Νέου Λυκείου, διότι βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική μάθηση και στη χρήση ΤΠΕ, κάνει το μαθητή συμπαραγωγό της γνώσης με τη συμπλήρωση και παρουσίαση των φύλλων εργασίας, τη δημιουργία ψηφιακών προϊόντων και δίνει ρόλους στους μαθητές. Αξιοποιούνται διάφορες τεχνικές διδασκαλίας, όπως ο καταϊγισμός ιδεών, ο κινηματογράφος, η μουσική και η μελέτη του ιστορικού, κοινωνικού και πολιτικού περιβάλλοντος στο οποίο έζησαν οι ήρωες των εξεταζόμενων κειμένων σε αντιπαραβολή και με τη σύγχρονη εποχή.

Η βασική διδακτική προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων, τα οποία περιλαμβάνονται στα ανθολόγια του μαθήματος των «Κειμένων της νεοελληνικής λογοτεχνίας» του Λυκείου, βασίζεται στην αντιμετώπισή τους ως κείμενα. Η αποκλειστικά όμως κειμενοκεντρική εξέταση του λογοτεχνικού έργου όπως συνήθως γίνεται στη διδακτική πράξη, απομονώνει το κείμενο από ένα πλήθος παραμέτρων που υπάρχουν στο εξωκειμενικό περιβάλλον και έχει ως αποτέλεσμα μια ελλιπή και μη αποτελεσματική ερμηνευτική αντιμετώπιση. Μια συνολική προσέγγιση των κειμένων της λογοτεχνίας απαιτεί και προϋποθέτει την ένταξή τους σ' ένα ερμηνευτικό πλαίσιο που υπερβαίνει τα όρια του κειμένου και περιλαμβάνει παρακειμενικά, εξωκειμενικά και διακειμενικά στοιχεία. Η σύνδεση των κειμένων από τους μαθητές με τις αντιλήψεις και τα στερεότυπα της εποχής στο οποίο εγγράφονται και η μετεξέλιξή τους στη σημερινή εποχή μπορεί να παράγει ένα άλλο κείμενο από αυτούς στο επίπεδο της *μετακειμενικότητας* (Genette G., 2001, σ. 110-111). Έτσι από αυτή τη διασταύρωση των δύο χρονικών οριζώντων θέασης των κειμένων, δηλαδή τη διύλιση της οπτικής γωνίας του αναγνώστη μέσα από το χθες και το σήμερα, κατασκευάζονται δύο διαφορετικοί δίοδοι ερμηνευτικής πρόσβασης σ' αυτά, μια στον ιστορικό άξονα της συγχρονίας και μια της διαχρονίας. Στην ανάδειξη του ερμηνευτικού αυτού πλαισίου, δηλαδή της σύνδεσης μεταξύ κειμένου, εξωκειμενικών και διακειμενικών δεδομένων, και την δημιουργία ενός πολυτροπικού μετακειμένου από τους μαθητές μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά η εισαγωγή και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή της διδακτικής πρότασης αποτελεί η προηγούμενη διδασκαλία των προτεινόμενων κειμένων, προπάντων των

μεγαλύτερων απ' αυτά, με τη μέθοδο του project, καθώς η κριτική σύνθεση ποικίλλων δεδομένων και η συγκριτική τους αντιμετώπιση από μαθητές Λυκείου απαιτεί μια αρκετά καλή εξοικείωση με το ιστορικό πλαίσιο των κειμένων, τα βασικά τους θέματα και τους κεντρικούς ήρωες. Σε διαφορετική περίπτωση, ο περιορισμένος χρόνος στο εργαστήριο της πληροφορικής και η περιήγηση σ' ένα άγνωστο και αχανές κειμενικό πεδίο θα καθιστούσε τη δυσκολία ενός τέτοιου εγχειρήματος ανυπέρβλητη για τα μέτρα των μαθητών αυτής της ηλικίας.

Στο γραμματολογικό πεδίο έρευνας η κοινωνιολογία της λογοτεχνίας θεωρεί το λογοτεχνικό έργο ως κοινωνικό προϊόν που ενσωματώνει μεταβαλλόμενες κοινωνικές, ηθικές και ιδεολογικές αξίες: «Η κοινωνία υπάρχει πριν από το έργο, διότι ο συγγραφέας επηρεάζεται απ' αυτήν, την καθρεφτίζει, την εκφράζει και προσπαθεί να τη μετασηματίσει. Υπάρχει η ίδια μέσα στο έργο, αφού βρίσκουμε τα ίχνη της και την περιγραφή της. Υπάρχει, όμως, και μετά το έργο, γιατί λειτουργεί η κοινωνιολογία της ανάλυσης, του κοινού, που δίνει ύπαρξη στη λογοτεχνία» (Tradié J.-Y., 2001, σ.102).

Η λογοτεχνία ως κοινωνικό και επικοινωνιακό φαινόμενο πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις: στις φάσεις της παραγωγής, της διάθεσης και της κατανάλωσης του λογοτεχνικού προϊόντος. Η θεωρία της πρόσληψης εστιάζει περισσότερο το κριτικό της ενδιαφέρον στην τρίτη φάση καθώς αναφέρεται καθ' ολοκληρία σε μια στροφή γενική από το συγγραφέα και το έργο στο κείμενο και τον αναγνώστη. Σύμφωνα με έναν από τους κυριότερους εκπροσώπους της σύγχρονης ερμηνευτικής, τον Gadamer, ένα λογοτεχνικό έργο περνά από ένα πολιτισμικό πλαίσιο σε ένα άλλο και μπορεί να αποκτήσει νοήματα που δεν έχει προβλέψει ο συγγραφέας του. Άρα η κατανόηση ενός κειμένου είναι η συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων του, ένα είδος μετατροπής του, η οποία επιτυγχάνεται με τη «συγχώνευση των οριζόντων». Ο δικός μας ιστορικός ορίζοντας, δηλαδή συγχωνεύεται με τον ιστορικό ορίζοντα του έργου (Πεσκετζή Μ., 1994, σ. 65).

Από την άλλη μεριά, η διακειμενικότητα που μεταθέτει το ζήτημα στο πεδίο της *διαλογικότητας* των κειμένων, γενικά, έχει οριστεί «ως η συγχρονική και διαχρονική σχέση συνύπαρξης και διαρκούς επικοινωνίας ανάμεσα στα κείμενα, που διέπει τη δημιουργία μα και την ανάγνωσή τους». Ο Barthes χαρακτηρίζει τους ορίζοντες που ανοίγει ένα κείμενο προς τα άλλα ως «προοπτική φωνών», ενώ η Kristeva, η εισηγήτρια του όρου στη γραμματολογία, θεωρεί το κείμενο ως «μωσαϊκό παραθεμάτων». Το διακείμενο, κατά τον Riffaterre, είναι το σύνολο των κειμένων που βρίσκονται στη μνήμη μας κατά την ανάγνωση ενός έργου, καθώς και η συνειδητοποίηση των σχέσεων που υπάρχουν ανάμεσα σ' αυτό και σε άλλα που προηγήθηκαν ή ακολούθησαν. Κατά τον Todorov, «κάθε κείμενο είναι ένα παλίμψηστο», ενώ ο Genette ορίζει όλες τις σχέσεις του κειμένου με τα άλλα κείμενα ως *υπερδιακειμενικότητα*, όρο στον οποίο, εκτός των άλλων, συμπεριλαμβάνει και τον όρο *μετακειμενικότητα* για τον οποίο έγινε αναφορά παραπάνω (Γεωργιάδου Α., 2005, σ. 37-38).

Στόχος της εισήγησης αποτελεί η διδακτική προσέγγιση έργων της λογοτεχνίας με όρους ιστορικούς και κοινωνιολογικούς, διακειμενικότητας και

διαθεματικότητας, πρόσληψης και αναγνωστικής ανταπόκρισης για το μάθημα της νεοελληνικής λογοτεχνίας της Α΄ Λυκείου και του πρώτου θέματος από τα τρία του μαθήματος που ορίζονται από το νέο πρόγραμμα σπουδών, με τίτλο «Τα φύλα στη λογοτεχνία». Το πρώτο τμήμα της εισήγησης εστιάζεται στην παρουσίαση και το σχολιασμό των επιδιωκόμενων γραμματισμών, των διδακτικών στόχων, μεθόδων και τεχνικών. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται μια πρόταση διδακτικής προσέγγισης με την αξιοποίηση ηλεκτρονικών πηγών κατά τη διδασκαλία των εξεταζόμενων κειμένων, οι οποίες μπορούν να ενταχθούν στο σχεδιασμό σεναρίων ή φύλλων εργασίας και οι οποίες βασίζονται στη χρήση των ΤΠΕ. Στο τρίτο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εφαρμογής ενός τέτοιου σεναρίου στη διδακτική πράξη.

A. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

A.1. Φάσεις σεναρίου

Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν μέσα από τη συγκριτική εξέταση των προτεινόμενων κειμένων πώς διαμορφώθηκε στο πέρασμα του χρόνου η κοινωνική αντίληψη σχετικά με τα φύλα, να συνδέσουν αυτές τις αντιλήψεις με την ιστορική και χρονική συγκυρία των συγκεκριμένων κειμένων αλλά και με τη σημερινή εποχή.

Κατά την πρώτη φάση εφαρμογής του σεναρίου που διαρκεί τρεις διδακτικές ώρες οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, διερευνούν τα θέματα τους και καταγράφουν τα συμπεράσματά τους σε λογισμικό παρουσίασης. Κατά τη δεύτερη φάση που επίσης διαρκεί τρεις διδακτικές ώρες κάθε ομάδα παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνάς της ενώ οι άλλες ομάδες σχολιάζουν και αξιολογούν το περιεχόμενο της κάθε παρουσίασης. Τέλος, οι εργασίες τους δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε περιβάλλον wiki.

A.2. Γνώσεις για τη λογοτεχνία και τον κόσμο

- Να συνειδητοποιήσουν την ιστορικότητα των κειμένων, δηλαδή την πολυσύνθετη αλληλεπίδραση των κειμένων με το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο αυτά γεννήθηκαν και διαβάστηκαν.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι ρόλοι και η εικόνα των φύλων καθορίζονται από το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο.
- Να κατανοήσουν ότι η ταυτότητα του φύλου κατασκευάζεται μέσα από το λόγο διαφόρων κειμενικών ειδών και ιδιαίτερα της λογοτεχνίας.
- Να διερευνήσουν τα κοινωνικά στερεότυπα περί φύλου και τις λογοτεχνικές εικόνες των ταυτοτήτων του φύλου.
- Να κατανοήσουν ότι η λογοτεχνία μπορεί να αναπαράγει αλλά και να τροποποιεί ή να ανατρέψει κοινωνικά στερεότυπα.
- Να ερμηνεύσουν τις παραπάνω επισημάνσεις τους με βάση το χώρο, το χρόνο, την ιδεολογία της εποχής και του συγγραφέα, αλλά και του αφηγητή.
- Να συγκρίνουν δυο και περισσότερα κείμενα, να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές στο χειρισμό του θέματος, έχοντας ως άξονες

παρατήρησης υποθέματα του κεντρικού θέματος και ως κριτήρια ερμηνείας το χώρο, το χρόνο, την ιδεολογία της εποχής και του συγγραφέα.

- Να ανιχνεύσουν κοινωνικά στερεότυπα σε κάθε είδους κείμενο αλλά και να ελέγχουν αν το λογοτεχνικό κείμενο τα αναπαράγει ή τα αποτρέπει.
- Να συνδέσουν τις παραπάνω παρατηρήσεις τους από τα κείμενα με έργα άλλων τεχνών αλλά και με την εμπειρία τους από την καθημερινή ζωή.

A.3. Γραμματισμοί

- Οι μαθητές να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε αυθεντικές επικοινωνιακές ανάγκες που οι Τ.Π.Ε. δημιουργούν
- Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης στο διαδίκτυο και επιλογή της κατάλληλης πληροφορίας
- Να αξιοποιήσουν τις διαδικτυακές πηγές αλλά και να εξοικειωθούν με νέους ψηφιακούς γραμματισμούς
- Να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι στον πολιτισμικό και ιδεολογικό χρωματισμό του περιβάλλοντος του διαδικτύου (κριτικός γραμματισμός, Κουτσογιάννης)

A.4. Διδακτικές πρακτικές

- Οι μαθητές οικοδομούν τη γνώση αναλαμβάνοντας κεντρικό και ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διδασκαλία.
- Αναπτύσσουν συνεργατικές δραστηριότητες και μέσω της συνεργατικής μάθησης, της βιωματικότητας, της ανταλλαγής απόψεων να αποκτήσουν και να καλλιεργήσουν αναγνωστικές, γλωσσικές, αισθητικές και κοινωνικές δεξιότητες.
- Δημιουργήσουν κείμενο υπηρετώντας τις αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης σε επικοινωνιακό πλαίσιο.
- Εξοικειώνονται με νέους τρόπους οργάνωσης και παρουσίασης της γνώσης.
- Μαθητοκεντρική και ομαδοκεντρική διδασκαλία (κοινωνική αλληλεπίδραση και ανατροφοδότηση των μαθητών)
- Ενεργητική συμμετοχή των μαθητών σύμφωνα με τις εποικοδομητικές θεωρίες μάθησης του γνωστικού εποικοδομισμού (Piaget) και του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού (Vygotsky) αλλά και την διερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση (Bruner)

B. ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί αφορά σε δραστηριότητες που βασίζονται στην αξιοποίηση οπτικοαουστικού υλικού, ηλεκτρονικών πηγών και άρθρων και στοχεύουν στη μελέτη των εξεταζόμενων κειμένων τόσο στο επίπεδο του κειμένου όσο και στο επίπεδο των εξωκειμενικών και διακειμενικών δεδομένων

(παρακειμενικών και εξωκειμενικών στοιχείων, τη λειτουργία ιστορικών και κοινωνικών φαινομένων αλλά και διαχρονικής εξέτασης). Οι δραστηριότητες αυτές ομαδοποιούνται με βάση ένα κεντρικό θέμα που καλείται κάθε ομάδα να εξετάσει. Προηγούνται τα θέματα και η περιγραφή του τελικού προϊόντος που καλούνται οι ομάδες να πραγματοποιούν και να παραδώσουν. Ακολουθούν οι ηλεκτρονικές πηγές του κειμένου, του υπερκειμένου και της αρθρογραφίας. Τέλος, παρουσιάζονται οι δραστηριότητες των ομάδων.

B.1. Θέματα

Η πρώτη ομάδα θα μελετήσει **τη δύναμη του έρωτα** όπως αυτή καταγράφεται στον «Ερωτόκριτο» του Βιτζέντζου Κορνάρου και στην «Ερωφίλη» του Γεωργίου Χορτάτση βάσει ερωτημάτων που θα της δοθούν.

Η δεύτερη ομάδα αυτή θα σχολιάσει **τον κοινωνικό ρόλο της γυναίκας, τα στερεότυπα** που τον περιβάλλουν και τις σχέσεις των δυο φύλων στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται το αφήγημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Η τιμή και το Χρήμα» και το μυθιστόρημα του Γρηγορίου Ξενοπούλου «Στέλλα Βιολάντη», και τη μετεξέλιξή τους στη σημερινή εποχή.

Η τρίτη ομάδα θα εξετάσει τη Στέλλα Βιολάντη ως φεμινιστικό σύμβολο από το ομώνυμο μυθιστόρημα και το θεατρικό του Ξενοπούλου υπό το πρίσμα της άποψης ότι αποτελεί **την πρώτη γυναικεία διαμαρτυρία ενάντια στην πατριαρχική εξουσία** στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Η αφετηρία του προβληματισμού που της δίνεται είναι η άποψη της κριτικής ότι «το κοινωνικό κατεστημένο των αρχών του 20ού αιώνα έδωσε στον Γρηγόριο Ξενοπούλο την αφορμή να πλάσει μια ξεχωριστή ηρωίδα που εξυψώνεται στα όρια του Ιδανικού, αποτελώντας πρότυπο μιας άλλης καλύτερης ζωής για το γυναικείο φύλο.

Η τέταρτη ομάδα θα σχολιάσει **το θεσμό της προίκας, την εμπορευματοποίηση και τις μορφές κακοποίησης της γυναίκας** στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται τα ζητήματα αυτά στο αφήγημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Η τιμή και το Χρήμα», στο μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Φόνισσα» και στην «προίκα» από *Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς* του Ανδρέα Λασκαράτου, καθώς και το βαθμό της επιβίωσής τους στη σημερινή εποχή.

Η οδηγία που δίνεται σε όλες τις ομάδες για το τελικό προϊόν έχει ως εξής: Τα αποτελέσματα της ομαδικής σας διερεύνησης θα τα αποτυπώσετε σε μία **παρουσίαση power point**, προκειμένου να τα ανακοινώσετε στην τάξη σας. Η παρουσίαση αυτή είναι ανάγκη να εμπλουτιστεί με εικόνες, φωτογραφίες, μουσικά βίντεο και συνδέσμους από το διαδίκτυο ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της παρουσιάσής σας.

B.2. Ηλεκτρονικές πηγές

- Ο «Ερωτόκριτος» από το θέατρο Ακροπόλ:
<http://www.youtube.com/watch?v=IJ-RTDBzfoM>

- Το μελοποιημένο απόσπασμα «Γρικήσατε τον Έρωτα» από τον *Ερωτόκριτο* του Βιτζέντζου Κορνάρου:
- <http://www.youtube.com/watch?v=3PLRvdml9AM>
- Το μελοποιημένο «Χορικό του έρωτα» από την *Ερωφίλη* του Γεωργίου Χορτάση:
- <http://www.youtube.com/watch?v=cgHMPtNKW04>
- Το απόσπασμα του σχολικού βιβλίου «Η τιμή και το χρήμα» του Κωνσταντίνου Θεοτόκη από την παρακάτω ηλεκτρονική διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14837/> . Το τραγούδι των τίτλων της ταινίας της Τόνιας Μαρκετάκη «Η τιμή και το Χρήμα» που βασίστηκε στο αφήγημα του Κ. Θεοτόκη. <http://www.youtube.com/watch?v=WhepZMxNzZg>
- Τα αρχαία γνωμικά για τον έρωτα: <http://www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=01310>.
- Το απόσπασμα από το αφήγημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Η τιμή και το Χρήμα» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14837/>
- Το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Γρηγορίου Ξενόπουλου «Στέλλα Βιολάντη» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14830/>
- Το άρθρο της Άννας Ιωαννίδου «Γυναικεία εργασία, διακρίσεις και κοινωνικά στερεότυπα»: http://www.apostaktirio.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1195:2011-10-27-23-05-47&catid=44:2010-05-30-21-51-25&Itemid=59. Το άρθρο της Χριστίνας Κουλούρη «Εικόνες της σύγχρονης γυναίκας»: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=134905>
- Η ιστορία του διεθνούς φεμινιστικού κινήματος: <http://feminist.net.tripod.com/feminism.html>
- Η ιστορία του ελληνικού φεμινιστικού κινήματος: <https://christiannaloupa.wordpress.com/2010/02/21/to-%CF%86%CE%B5%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7/>
- Το μουσείο Ξενόπουλου: <http://www.zakynthos-net.gr/xenopoulos/>. Το αρχείο εθνικού θεάτρου: <http://www.nt-archive.gr/playDetails.aspx?playID=878>
- Το ηχογραφημένο βίντεο από την παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος «Η απόφαση του Παναγή να κλείσει τη Στέλλα στη σοφίτα»:

<http://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=2&production=5611&mode=27&item=7325>

- Το απόσπασμα «Μαρία και Στέλλα» από το μυθιστόρημα του Γρηγορίου Ξενόπουλου «Στέλλα Βιολάντη» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14830/>
- Το δραματοποιημένο απόσπασμα από την τελευταία πράξη της θεατρικής του διασκευής σε ραδιοφωνική εκπομπή στην παρακάτω διεύθυνση του youtube:
http://www.youtube.com/watch?v=A1_TM89cTbM
- Το αρχείο του Κρατικού Θεάτρου: <http://www.nt-archive.gr/playMaterial.aspx?playID=878#publications>
- «Η γυναίκα στην τέχνη» της Ανθούλας Δανιήλ:
<http://www.diastrixio.gr/arthra/874-ginaika-texni>
- Το απόσπασμα [*Δουλευτάδες κι οι δυο, ποιόνε έχουμε ανάγκη;*] από το αφήγημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «Η τιμή και το Χρήμα» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14837/>
- Την τρίτη παράγραφο από το απόσπασμα [1. ΚΟΝΤΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΣΤΙΑΝ], κεφ. Α' και στο απόσπασμα [2. ΝΑ ΜΗ ΣΩΣΟΥΝ], κεφ. Β' από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Φόνισσα» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14820/>
- Το απόσπασμα «Η προίκα» από *Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς* του Ανδρέα Λασκαράτου στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A111/262/1916,6369/>

B.3. Δραστηριότητες

B.3.1. Ομάδα Α'

Η Α' ομάδα καλείται να μελετήσει τη λειτουργία της λυτρωτικής και μεταμορφωτικής δύναμης του έρωτα στον «Ερωτόκριτο», στην «Ερωφίλη» και στην «Τιμή και το Χρήμα» ξεχωριστά αλλά και συγκριτικά μεταξύ τους (ομοιότητες και διαφορές), με την επισήμανση ότι ο έρωτας μπορεί να λειτουργήσει τόσο λυτρωτικά όσο και καταδυναστευτικά (τυραννικά, βασανιστικά). Στη συνέχεια να μελετήσει τα αρχαία γνωμικά για τον έρωτα και να προβληματιστεί για το ποια από αυτά συνάδουν με την περιγραφή του ερωτικού βιώματος στον «Ερωτόκριτο» και ποια στην «Τιμή και το Χρήμα», και τέλος, ποια με το ερωτικό πνεύμα της σημερινής εποχής. Τέλος, να συμπεριλάβει τα γνωμικά και την αντιστοίχησή τους με τα δύο κείμενα και την εποχή μας στο αρχείο της παρουσίασής της, και να αιτιολογήσει την απάντησή της.

B.3.2. Ομάδα Β'

Σύμφωνα με την κριτική οι δυο γυναικείες μορφές της «Στέλλας Βιολάντη» και της «Τιμής και το Χρήμα» (Ρήνη, Στέλλα Βιολάντη) έρχονται σε σύγκρουση με

καθιερωμένες αξίες και σπάνε τα δεσμά της εποχής τους. «Τινάζοντας από πάνω της όλες τις κοινωνικές προκαταλήψεις η Ρήνη απελευθερώνεται κοινωνικά και ηθικά» (Γ. Παγανός). Η Β΄ ομάδα καλείται να επιβεβαιώσει τις παραπάνω απόψεις με αναφορές στα δύο έργα, να διερευνήσει τα κοινά στοιχεία ανάμεσα στις δύο ηρωίδες. Επίσης, αφού μελετήσει το άρθρο της Άννας Ιωαννίδου «Γυναικεία εργασία, διακρίσεις και κοινωνικά στερεότυπα» και το άρθρο της Χριστίνας Κουλούρη «Εικόνες της σύγχρονης γυναίκας» να προβληματιστεί για το αν υπάρχουν κοινά γυναικεία στερεότυπα ανάμεσα στα προτεινόμενα έργα και τη σημερινή εποχή, και για την ιστορική τους εξέλιξη, την διατήρησή τους σε μια μεταλλαγμένη μορφή ή την απαλοιφή τους από τον κοινωνικό ιστό. Τέλος, να αναζητήσει στο διαδίκτυο και να καταγράψει τους σημαντικότερους σταθμούς της ιστορίας του φεμινιστικού κινήματος.

B.3.3. Ομάδα Γ΄

Η Γ΄ ομάδα αφού διαβάσει το σημείωμα του συγγραφέα από το πρώτο πρόγραμμα της θεατρικής παράστασης της «Στέλλας Βιολάντη» και τον επίλογο του έργου από τον συγγραφέα στο δημοσίευμα της Νέας Εστίας από το αρχείο του Κρατικού Θεάτρου καλείται να προβληματιστεί για το από πού άντλησε ο συγγραφέας του υλικό του, για τη δομή της πατριαρχικής οικογένειας από το 19^ο αι. έως τις αρχές του 20^{ου} αι., για τη Στέλλα Βιολάντη ως διαχρονικό πρότυπο γυναικείας χειραφέτησης, και για την μεγάλη επιτυχία του έργου στην εποχή του αλλά και μεταγενέστερα. Τέλος, αφού διαβάσει το άρθρο «**Η γυναίκα στην τέχνη**» της Ανθούλας Δανιήλ να συμπεριλάβει στο αρχείο της τις γυναικείες μορφές στις οποίες αναφέρεται είτε από την αρχαία ελληνική γραμματεία και τη νεοελληνική λογοτεχνία, είτε από το θέατρο είτε από τον παγκόσμιο κινηματογράφο, και να παρουσιάσει τον συμβολισμό τους.

B.3.4. Ομάδα Δ΄

Η Δ΄ ομάδα καλείται να προβληματιστεί για το θεσμό της προίκας και την εμπορευματοποίηση της γυναίκας και να εξετάσει συγκριτικά τα αποσπάσματα από την «Τιμή και το Χρήμα» και την «Προίκα». Επίσης, να ανιχνεύσει μορφές κακοποίησης της γυναίκας στη «Φόνισσα» και στην «Προίκα» και να αναζητήσει πληροφορίες σχετικά με το θέμα της προίκας και διερευνώντας ιστορικά και κοινωνικά το θέμα. Τέλος να καταγράψει σε γραφήματα του excel τα στατιστικά στοιχεία από την σύγχρονη εποχή για την κακοποίηση της γυναίκας από το άρθρο του έθνους με τίτλο «Ο χάρτης της κακοποίησης των γυναικών στην Ελλάδα» και να προτείνει λύσεις για την εξάλειψη του φαινομένου.

Γ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Με κριτήρια: α) την πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών, β) την ενεργή συμμετοχή τους στη διεκπεραίωσή της με πνεύμα συνεργασίας κι ομαδικότητας, γ) την ουσιαστική επικοινωνία τους με το κείμενο στη βάση των τριών φάσεων του ερμηνευτικού κύκλου –της κατανόησης, της αιτιολόγησης, της εφαρμογής- και των παρακειμενικών, εξωκειμενικών και διακειμενικών στοιχείων του, δ) την κατανόηση

κι ερμηνεία των νοημάτων του και ε) την επίδοσή τους σε διάλογο μ' αυτά και την κριτική αντιμετώπισή τους, τα αποτελέσματα της διδακτικής πρότασης κρίνονται από ικανοποιητικά έως εντυπωσιακά ανάλογα με τη δυναμική της ομάδας και πέραν των αρχικών μας προσδοκιών λόγω της εσκεμμένης πληθωρικής διατύπωσης των ερωτημάτων εν είδει καταϊγισμού ιδεών. Αν και δεν εξετάστηκαν όλα τα ζητούμενα ενδελεχώς ή δεν ολοκληρώθηκαν, εντούτοις αποτέλεσαν για όλες τις ομάδες ερεθίσματα ή εναύσματα δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων υψηλής αισθητικής ποιότητας και αλληλοδιδασκτικής αποτελεσματικότητας. Επίσης η ετεροαξιολόγηση των τελικών προϊόντων κατά την παρουσίασή τους με θερμά χειροκροτήματα ή γόνιμη κριτική λειτούργησε θετικά προς την κατεύθυνση της αλληλοτροφοδότησης και του υγιούς συναγωνισμού. Η προθυμία των περισσότερων ομάδων να συνεχίσουν την ομαδική διερεύνηση των θεμάτων τους εκτός σχολικού χρόνου με διορθώσεις, τροποποιήσεις και συμπληρώσεις λόγω μη επαρκούς χρόνου συνέβαλε στην βελτίωση του αρχείου που επεξεργάστηκαν στο εργαστήριο της πληροφορικής και στην επιτυχημένη παρουσίασή του. Τέλος, η αξιολόγηση των μαθητών με βάση την επάρκεια στην ανεύρεση-συλλογή στοιχείων, τη σύνταξη του κειμένου, την ακρίβεια στις απαντήσεις τους και τον τρόπο παρουσίασης κυμάνθηκε στην κλίμακα του 20 από 17 έως 20, αν και τα ποσοτικά κριτήρια αξιολόγησης είναι μάλλον ανεπαρκή για να περιγράψουν τον ενεργητικό τους ρόλο στην ομαδική προσπάθεια.

Δ. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τι είναι τελικά η λογοτεχνία; Κοινωνικό αντικείμενο αναφοράς, κατοπτρισμός, παιχνίδι πάνω στην ιδεολογία (T. Eagleton), προσπάθεια των ανθρώπων να κατανοήσουν την κοινωνική τους εμπειρία (John Hall), ένας διαμορφωτικός παράγοντας της κοινωνίας (H. R. Jauss), ένα μέσο της επικοινωνίας στο οποίο ο άνθρωπος εκδηλώνει τη μυθοπλαστική του ικανότητα, δηλαδή ένας «ως εάν» κόσμος (W. Iser) ή μια πηγή ανθρωπολογικών πληροφοριών; Στη σχολή της Κωνσταντίας η διαμετρικού τύπου αντίθεση μυθοπλασίας και πραγματικότητας χάνει τα δικαιώματά της: «Αντί να είναι απλώς το αντίθετό της, η μυθοπλασία μας κοινοποιεί κάτι για την πραγματικότητα» (Iser W., 1976, σ. 88). «τούτο καθίσταται δυνατόν, στο βαθμό που η αισθητική εμπειρία δεν χρειάζεται να κατασκευάσει έναν ιδιαίτερο κόσμο, αλλά συνιστά τον ορίζοντα που μας αποκαλύπτει το νόημα του κόσμου από τη σκοπιά του άλλου» (Jauss H. R., 1995, σ. 106).

Στη δικιά μας περίπτωση, ο άλλος είναι ο μαθητής-αναγνώστης που καλείται μαζί με άλλους μαθητές αναγνώστες στο πλαίσιο μιας ομαδοσυνεργατικής έρευνας και με την χρήση των ΤΠΕ να αποκαλύψει τη διαλεκτική που αναπτύσσεται ανάμεσα σε σπουδαία έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας μεταξύ τους αλλά και με την εποχή που τα γέννησε και στη συνέχεια να προβάλλουν αυτό το νόημα στη σύγχρονη εποχή υπό το πρίσμα της ιστορικής γνώσης και των κοινωνικών στόχων που εντωμεταξύ έχουν κατακτηθεί μεταφέροντας τη λογοτεχνική μορφή σε ένα χώρο όπου η αντιδιαλεκτική αντιπαράθεση ανάμεσα στο «μέσα» και στο «έξω», στο υποκειμενικό και το αντικειμενικό, το «αισθητικό» και το «κοινωνικό», το «ατομικό», το «διαχρονικό» και το «τυπικό» ή στατικό/συγχρονικό αίρεται με έναν τρόπο αρκετά

ικανοποιητικό –έστω και πρόσκαιρο- για τις απαιτήσεις των διδακτικών στόχων του μαθήματος της νεοελληνικής λογοτεχνίας στη μέση Εκπαίδευση.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ: Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ ΚΕΙΜΕΝΟ: «ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ» ΤΟΥ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ ΚΟΡΝΑΡΟΥ

Η ομάδα σας θα μελετήσει τη δύναμη του έρωτα όπως αυτή καταγράφεται στον «Ερωτόκριτο» του Βιτσέντζου Κορνάρου βάσει ερωτημάτων που θα σας δοθούν. Τα αποτελέσματα της ομαδικής σας διερεύνησης θα τα αποτυπώσετε σε μία παρουσίαση **power point**, προκειμένου να τα ανακοινώσετε στην τάξη σας. Η παρουσίαση αυτή είναι ανάγκη να εμπλουτιστεί με εικόνες, μουσικά βίντεο και συνδέσμους από το διαδίκτυο ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της παρουσιάσής σας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Βιτσέντζος Κορνάρος: Η ζωή και το έργο του (συνοπτικά)
2. Υπόθεση του έργου
3. Οι αναγνώσεις (ερμηνευτικές προσεγγίσεις) του Ερωτόκριτου από τους κριτικούς της λογοτεχνίας
4. Η δύναμη της αγάπης στον Ερωτόκριτο (αποσπάσματα και αναλύσεις, ονοματολογία, ενδεικτική παρουσίαση στίχων του «Ερωτόκριτου» με θέμα τον έρωτα)
5. Η θέση της γυναίκας κατά την εποχή της Αναγέννησης
6. Η γλώσσα του Ερωτόκριτου
7. Να μελετήσετε **τα αρχαία γνωμικά** για τον έρωτα στην παρακάτω διεύθυνση <http://www.gnomikologikon.gr/catquotes.php?categ=01310>. Στη συνέχεια να προβληματιστείτε για το ποια από αυτά συνάδουν με την περιγραφή του ερωτικού βιώματος στον «Ερωτόκριτο»

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ: ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΕΙΜΕΝΟ: «Η ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ» ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

Η ομάδα σας θα σχολιάσει τον κοινωνικό ρόλο της γυναίκας, τα στερεότυπα που τον περιβάλλουν και τις σχέσεις των δυο φύλων στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται στην «Τιμή και το χρήμα», και τη μετεξέλιξή τους στη σημερινή εποχή. Τα αποτελέσματα της ομαδικής σας

διερεύνησης θα τα αποτυπώσετε σε μία **παρουσίαση power point**, προκειμένου να τα ανακοινώσετε στην τάξη σας. Η παρουσίαση αυτή είναι ανάγκη να εμπλουτιστεί με εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο και συνδέσμους από το διαδίκτυο ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Κύρια χαρακτηριστικά της ηθογραφίας της ηθογραφίας με κοινωνικό προβληματισμό του Κ. Θεοτόκη.
2. Να εντοπίσετε τα χαρακτηριστικά της κερκυραϊκής κοινωνίας των αρχών του 19^{ου} αιώνα, όπως αναδεικνύονται μέσα από το κείμενο.
3. Να σχολιάσετε τον τίτλο του αφηγήματος σε σχέση με το περιεχόμενό του, με την πλοκή και με τη στάση των ηρώων. Οι αξίες του τίτλου επηρεάζουν τη σίόρα Επιστήμη και τον Αντρέα στις πράξεις τους;
4. Να περιγράψετε τις δυο γυναικείες μορφές που κυριαρχούν στο αφήγημα, να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ τους.
5. Η Ρήνη χαρακτηρίζεται ως περίπτωση γυναίκας που απελευθερώνεται από τις προκαταλήψεις, που επικρατούσαν στην εποχή της. Σύμφωνα με την κριτική η Ρήνη έρχεται σε σύγκρουση με καθιερωμένες αξίες και σπάει τα δεσμά της εποχής της. «Τινάζοντας από πάνω της όλες τις κοινωνικές προκαταλήψεις η Ρήνη απελευθερώνεται κοινωνικά και ηθικά» (Παγανός). Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω απόψη με αναφορές στο κείμενο.
6. Αφού μελετήσετε το άρθρο της Άννας Ιωαννίδου «**Γυναικεία εργασία, διακρίσεις και κοινωνικά στερεότυπα**» : στη διεύθυνση http://www.apostaktirio.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1195:2011-10-27-23-05-47&catid=44:2010-05-30-21-51-25&Itemid=59 και το άρθρο της Χριστίνας Κουλούρη «**Εικόνες της σύγχρονης γυναίκας**» στη διεύθυνση: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=134905> να προβληματιστείτε:
 - για τον αν υπάρχουν κοινά γυναικεία στερεότυπα ανάμεσα στην «Τιμή και το Χρήμα και τη σημερινή εποχή, και
 - για την ιστορική τους εξέλιξη, την διατήρησή τους σε μια μεταλλαγμένη μορφή ή την απαλοιφή τους από τον κοινωνικό ιστό.

ΟΜΑΔΑ Γ΄

ΘΕΜΑ: Η ΠΡΩΤΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ.

ΚΕΙΜΕΝΟ: «ΣΤΕΛΛΑ ΒΙΟΛΑΝΤΗ» ΤΟΥ ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ένα κοινωνικό κατεστημένο των αρχών του 20ού αιώνα έδωσε στον Γρ. Ξενοπούλο την αφορμή να πλάσει μια ξεχωριστή ηρωίδα που εξυψώνεται στα όρια του Ιδανικού, αποτελώντας πρότυπο μιας άλλης καλύτερης ζωής για το γυναικείο φύλο. Η ομάδα σας θα μελετήσει τη **Στέλλα Βιολάντη** ως φεμινιστικό σύμβολο από το ομώνυμο

μυθιστόρημα και το θεατρικό του Ξενόπουλου. Τα αποτελέσματα της ομαδικής σας διερεύνησης θα τα αποτυπώσετε σε μία **παρουσίαση power point**, προκειμένου να τα ανακοινώσετε στην τάξη σας. Η παρουσίαση αυτή είναι ανάγκη να εμπλουτιστεί με εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο και συνδέσμους από το διαδίκτυο ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητά της (π.χ. μουσείο Ξενόπουλου <http://www.zakynthos-net.gr/xenopoulos/> και αρχείο εθνικού θεάτρου <http://www.nt-archive.gr/playDetails.aspx?playID=878>). Η εργασία σας θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου μας. Τα έργα που θα μελετήσετε είναι τα ακόλουθα:

1. Το ηχογραφημένο βίντεο από την παράσταση του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος «**Η απόφαση του Παναγή να κλείσει τη Στέλλα στη σοφίτα**» <http://www.ntng.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=2&production=5611&mode=27&item=7325>
2. Το απόσπασμα «**Μαρία και Στέλλα**» από το μυθιστόρημα του Γρηγορίου Ξενόπουλου «Στέλλα Βιολάντη» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14830/>
3. Το **δραματοποιημένο απόσπασμα** από την τελευταία πράξη της θεατρικής του διασκευής σε ραδιοφωνική εκπομπή στην παρακάτω διεύθυνση του youtube: http://www.youtube.com/watch?v=A1_TM89cTbM

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Τα ερωτήματα που θα διευκολύνουν τη διερεύνησή σας είναι τα εξής:
1. Αφού διαβάσετε **το σημείωμα του συγγραφέα** από το πρώτο πρόγραμμα της θεατρικής παράστασης του έργου και **τον επίλογο του έργου** από τον συγγραφέα στο δημοσίευμα της Νέας Εστίας από το αρχείο του Κρατικού Θεάτρου <http://www.nt-archive.gr/playMaterial.aspx?playID=878#publications> να προβληματιστείτε:
 - για το από πού άντλησε ο συγγραφέας του υλικό του,
 - για τη δομή της πατριαρχικής οικογένειας από το 19^ο αι. έως τις αρχές του 20^{ου} αι.
 - για τη Στέλλα Βιολάντη ως διαχρονικό πρότυπο γυναικείας χειραφέτησης, και
 - για την μεγάλη επιτυχία του έργου στην εποχή του αλλά και μεταγενέστερα.
 2. Αφού διαβάσετε το άρθρο «**Η γυναίκα στην τέχνη**» της Ανθούλας Δανιήλ από την παρακάτω διεύθυνση <http://www.diastrixo.gr/arthra/874-ginaika-texni> να συμπεριλάβετε στο αρχείο σας τις γυναικείες μορφές στις οποίες αναφέρεται είτε από την αρχαία ελληνική γραμματεία και τη νεοελληνική

λογοτεχνία, είτε από το θέατρο είτε από τον παγκόσμιο κινηματογράφο, και να παρουσιάσετε τον συμβολισμό τους.

ΟΜΑΔΑ Δ΄

ΘΕΜΑ: Η ΠΡΟΙΚΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ: «Η ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ», «ΦΟΝΙΣΣΑ», «Η ΠΡΟΙΚΑ»

Η ομάδα σας θα σχολιάσει το θεσμό της προίκας, την εμπορευματοποίηση και τις μορφές κακοποίησης της γυναίκας στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εγγράφονται τα ζητήματα αυτά στα παρακάτω κείμενα, καθώς και το βαθμό της επιβίωσής τους στη σημερινή εποχή. Τα αποτελέσματα της ομαδικής σας διερεύνησης θα τα αποτυπώσετε σε μία παρουσίαση **power point**, προκειμένου να τα ανακοινώσετε στην τάξη σας. Η παρουσίαση αυτή είναι ανάγκη να εμπλουτιστεί με εικόνες, φωτογραφίες, βίντεο και συνδέσμους από το διαδίκτυο ενισχύοντας έτσι την αποτελεσματικότητά της. Τα έργα που θα μελετήσετε είναι τα ακόλουθα:

1. Το απόσπασμα [*Δουλευτάδες κι οι δυο, ποιόνε έχουμε ανάγκη;*] από το αφήγημα του Κωνσταντίνου Θεοτόκη «**Η τιμή και το Χρήμα**» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου (σχολικό βιβλίο «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» της Β΄ Λυκείου):
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14837/>
2. Το απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «**Φόνισσα**» στην παρακάτω διεύθυνση του ψηφιακού σχολείου (σχολικό βιβλίο «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» της Β΄ Λυκείου):
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14820/>
3. Το απόσπασμα «**Η προίκα**» από *Τα μυστήρια της Κεφαλονιάς* του Ανδρέα Λασκαράτου στο σχολικό βιβλίο «Κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας» Α΄ Λυκείου.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Τι παρατηρείτε για το θεσμό της προίκας και την εμπορευματοποίηση της γυναίκας; Να εξετάσετε συγκριτικά τα αποσπάσματα από την «**Τιμή και το Χρήμα**» του Κ. Θεοτόκη και την «**Προίκα**» του Α. Λασκαράτου.
2. Ποιες μορφές κακοποίησης της γυναίκας μπορείτε να ανιχνεύσετε στη «**Φόνισσα**» του Αλ. Παπαδιαμάντη και στην «**Προίκα**» του Αλ. Λασκαράτου;
3. Αναζητήστε στο www.google.gr πληροφορίες σχετικά με το θέμα της προίκας και διερευνήστε ιστορικά και κοινωνικά το θέμα.
4. Καταγράψτε σε γραφήματα ή πίτες του excel τα στατιστικά στοιχεία από την σύγχρονη εποχή για την κακοποίηση της γυναίκας από το άρθρο του έθνους με τίτλο «**Ο χάρτης της κακοποίησης των γυναικών στην Ελλάδα**». Το άρθρο θα το βρείτε στην παρακάτω διεύθυνση:

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63403272>.

Ποιες λύσεις θα προτείνατε εσείς για την εξάλειψη του φαινομένου;

E. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

E.1. Ελληνόγλωσση

Βελουδής Γ., *Γραμματολογία (Θεωρία της λογοτεχνίας)*, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1994.

Γεωργιάδου Α., *Η ποιητική περιπέτεια*, εκδ. μεταίχμιο, Αθήνα 2005.

Κάλφας Α., «Ο μαθητής ως αναγνώστης: θεωρητική προσέγγιση και διδακτική πράξη. Το παράδειγμα των κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», *Σεμινάριο Π.Ε.Φ* (θεωρία της λογοτεχνίας), Αθήνα 1994.

Κουτσογιάννης Δ., *Η αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας στη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων και κυρίως στη διδασκαλία της ελληνικής. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*. Διαθέσιμο στο http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/education/educators/intoduction.html

Πεσκετζή, Μ., «Η θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης και η ερμηνευτική προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου στη διδακτική πράξη» *Σεμινάριο Π.Ε.Φ*, (θεωρία της λογοτεχνίας), Αθήνα 1994.

E.2. Ξενόγλωσση και από μετάφραση

T. Eagleton, Εισαγωγή στη θεωρία της λογοτεχνίας, εισαγωγή-μετάφραση-επιμέλεια: Δ. Τζιόβας, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1996⁴ (1989).

Iser W., *The Act of Reading: A Theory of Aesthetic Response*, (Henley: Routledge & Kegan) London 1978 [= *Der Akt des Lesens*, München 1976].

Jauss, H. R., *Η θεωρία της πρόσληψης (τρία μελετήματα)*, εισαγωγή-μετάφραση-επιμέλεια: Μ. Πεχλιβάνος, (Βιβλιοπωλείον της «Εστίας»), Αθήνα 1995.

Genette G., *Εισαγωγή στο αρχικείμενο*, μετάφραση: Μήνα Πατεράκη-Γαρέφη, εκδ. Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2001.

Still J. – Worton, M., «Εισαγωγή στη διακειμενικότητα», μετάφραση: Παναγιώτα Καραβία, Κωνσταντίνα Τσακοπούλου, *Η Άλως*, τχ. 3-4, Φθινόπωρο 1996, σ. 45-46,

Tradié J.-Y., *Η Κριτική της λογοτεχνίας τον Εικοστό αιώνα*, προλεγόμενα, μετάφραση, επιμέλεια: Ι. Ν. Βασιλαράκης, εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα 2001.